

ETTEVÕTLUSÖPPE EDENDAJATE NOMINENTIDE TUTVUSTUSED KATEGOORIAE KAUPA

AASTA ETTEVÕTLIK ÕPETAJA

Erika Tafenau on Tallinna Rahumäe Põhikooli ettevõtlik noor õpetaja, kes leiab oma õpilastele alati põnevaid väljakutseid, et nad eduelamust ja rõõmu tunneksid. Erika osales eelmisel aastal oma 2. klassi õpilastega kurgisõprade projektis, mille kohta peeti blogi, nii et ka teistel oli võimalik nende tegemisi jälgida. Aasta lõpus said kõik osalejad oma taimed koju võtta. Sel õppeaastal osaleb Erika oma klassiga linnumaja ehitamise projektis, mille käigus õpivad õpilased planeerimist, koostööd, disainimist, ehitamist ja palju muid eluks vajalikke oskusi. Vanemate õpilastega osaleb Erika erinevates rahvusvahelistes eTwinningu projektides (näiteks Hollandi e-kirja projekt). Samuti on Erika juhendada kõik 8. klassi ettevõtlusega seotud loovtööd. Eelmisel aastal oli väga edukas Võimeistrite minifirma.

Anneli Kandima on Saare maakonna Aste Põhikooli matemaatika õpetaja, kes naudib õpetamist kui protsessi ja teeb ainetunnid õpilaste jaoks põnevaks. Ta loob klassist väikese kuningriigi, kus kõigil on hea olla ja keskenduda. Tegemist on õpetajaga, kes laste hinnangul on väga range, kuid samas teeb nalja ja kellel on kõigi õpilaste jaoks aega. Ta seletab ühte ülesannet mitmel erineval moel ja parema arusaamise nimel vajadusel ka joonistab. Ta toob näiteid ja seoseid päriseluga ning kõigil on õigus teha ülesandeid oma tempos. Anneli on pannud matemaatikat armastama ka need lapsed, kes siiani on küsinud: „Kellele ja milleks seda matemaatikat üldse vaja on?“ ning on andnud neile julguse, et nemadki on võimelised alustama õpilasfirma loomisega.

Kaia Tamm on Põlva Gümnaasiumi majandus- ja ettevõtlusõpetaja, kellega kohtumist õpilased alati ootavad, sest ta jagab nendega oma pühendumist ja motivatsiooni, olgu tegemist õpilasfirma dokumentatsiooni korrastamise või majandusõpetuse töö järelevastamisega. Kaia tunnid ei toimu ainult koolimajas ja klassiruumis, vaid ta võtab oma õpilastega aktiivselt osa ka erinevatest projektidest (näiteks osavõtt äriideede konkursist Bright Minds, kus Kaia eestvedamisel oli Põlva Gümnaasium kõige suurema osalejate arvuga kool) ja korraldab õppekäike erinevatesse ettevõtetesse. Samuti kutsub ta oma tundidesse lugusid jagama külalislektoreid, näiteks erinevaid ettevõtjaid ja eelmiste aastate edukate õpilas-/minifirmade tegijaid. 2017/2018. õppeaastal töötas Kaia juhendamisel 14 õpilasfirmat ning 2 minifirmat. Kaia juhendatud õpilas-/minifirmad on viimasel aastal saavutanud hulgaliselt tunnustusi. Ta viib aktiivselt koolis ellu Junior Achievement'i õpilasfirmade programmi ja innustab õpilasi osalema. Tänu Kaia aktiivsusele ning võimalustest kinnihaaramisele on tema juhendatavate firmade tooted jõudnud piiri taha: Rootsi, Itaaliasse, Saksamaale, Lätti, Soome ning Austraaliasse.

Birgit Peterson on Pärnu Koidula Gümnaasiumi majandus- ja ettevõtlusõpetaja. Alates 2015. aastast on ta loonud koolis hästi toimiva ja järjest enam populaarsust võitva ettevõtlussuuna, mis pakub õpilastele teoreetiliste majandus- ja ettevõtlusteadmiste omandamise kõrval praktilisi tegevusi. Kokkulepped paljude piirkonna ettevõtetega praktikabaasiks olemise suhtes ja arvukad külalisõpetajad erinevatelt elualadelt kinnitavad õpetaja oskust luua toimivaid koostöösuhteid eelkõige ettevõtlussuuna õpilaste arengueesmärke silmas pidades. Õpetaja Birgit on kõrge missioonitunde ja motivatsiooniga noor õpetaja, kes peab hästi oluliseks noorte ettevõtlikku hoiakut ja selle kujundamist. Ta usub, et tema maksimalistlik iseloom laseb tal olla õpilastele hea eeskuju ja liider, suurendades nende õpihuvi ja -motivatsiooni. Ta on õpetanud karjääriplaneerimist ja ettevõtluse aluseid, projektijuhtimist, ettevõtluse ja äriplaani aluseid. Birgit on kaasanud ettevõtlussuuna tegemistesse mitmeid koostööpartnereid nii kodu- kui välismaalt. Tähelepanuväärne on, et rahvusvahelise ambitsiooniga ideedele leiab ta projektitoetusmeetmete kaudu edukalt

rahastuse. Rahvusvahelist koostööd ettevõtlusõppes arendatakse Baltimaadega. Lisaks on Birgiti juhendatud õpilasfirmad (näiteks Finestix, Salvator ja Tummine) saanud märkimisväärseid tunnustusi.

Sven Idarand on Eesti Kunstiakadeemia (EKA) ettevõtlust praktiseeriv ettevõtlusõppejõud. Edu ja Tegu programmis on ta loomemajanduse baasmooduli väljatöötaja. 2018. aastal andis ta kokku 5 ainet eesti ja inglise keeles. Ettevõtluse ainete läbiviimisel rakendab ta Edu ja Tegu programmis väljatöötatud loomemajanduse moodulit ja pädevusmudelit. Lisaks on Sven ettevõtja, OMAklubi omanik ja treener. Veel jõuab Sven olla EKA uue maja ja sellele lisanduvate hoonete projekti koordinaator.

Merle Karuks on Adavere põhikooli innustunud ja innustav õpetaja. Merle on lähtuvalt oma kooli eripärast ja õpilaskonnast lõiminud erinevaid õppeaineid ja tunniväliseid tegevusi (sh ettevõtlus- ja karjääriõpe, ajalugu, matemaatika jt). Tulemuseks on õpilaste algatusvõime, koostööoskuste ja õpimotivatsiooni kasv. Näiteks õpetajate päeva tähistamine koolis, milles osalemiseks õpilased läbivad kandideerimisprotsessi, hindavad oma eeldusi konkreetsete ainete õpetamiseks, kavandavad ja viivad ellu huvitavaid tegevusi selle päeva meeldejäävaks muutmiseks. Teine näide: mini-õpilasfirma (kohvik), milles erinevate õppeainetega seotuna õpetaja juhendamisel õpilased läbisid ettevõtte loomise ja tegutsemise etapid. Õpilaste eduelamust ja metoodilisi tähelepanekuid on Merle tutvustanud teistele õpetajatele ja koolis töötavatele karjäärispetsialistidele mitmetes maakondades. Samuti oli ta üks kolmest karjääri kujundamise pädevuste mudeli praktikas rakendamise testijast. Merle eestvedamisel osaleb Adavere Põhikool arvukates projektides. Märkimisväärne on tema oskus kaasata teisi õpetajaid.

Liivia Rebane on Antsla Gümnaasiumi huvijuht. Liivia on ettevõtlik, ideedest pakatav, energiline, rõõmsameelne ja positiivust kiirgav õpetaja, kelle jaoks ei ole raskeid ülesandeid, vaid ainult huvitavad väljakutsed. Liivia on „Ettevõtliku kooli“ koolimeeskonna juht ja koordinaator. Möödunud õppeaastal juhtis ta projekti „Koolipingist ettevõtjaks“, mis hõlmas õpilasi 1.-12. klassini, kooli töötajaid ja partnereid AS-i Antsla Inno ning Ettevõtlusküla. Tema juhtimisel viidi läbi väljaspool kooli ettevõtlusõpet toetavaid tegevusi: kõik klassid, st 20 klassikomplekti külastasid ettevõtet AS Antsla Inno, kus toimus 20 töötuba ja kõik õpilased said osaleda vähemalt kahes erinevas töötoas. Projekti lõpuks valmis Liivial ettevõtlusõppe baasmoodul kooli õppekava täpsustuseks ja edasiarenduseks, mis hõlmab kõiki õpilasi ja seob õppeained ühtseks tervikuks. Liivia oskab väga hästi õpilasi kaasata erinevatesse tegevustesse, tunnustada neid ja näha tegevuste jätkutegevusi (õpilased organiseerivad ise jõulupidusid, viivad läbi klassidevahelisi võistlusi, organiseerivad piknikupäeva jne). Liivia on hea partner ürituste korraldamisel ja kaaslaste innustamisel, näeb asju positiivsena ja võtab eksimusi õppetundidena.

Jane Mägi on Kuressaare Ametikooli IT ja ettevõtluse õppesuuna juhtõpetaja. Jane on oma südameasjaks võtnud kutsehariduse populariseerimise ja kvaliteedi tõstmise ning sellega seoses ettevõtluse ja ettevõtlikkuse sidumise kutseharidusega. Jane on eestvedaja/mentor/õpetaja, kes oma igapäevase läbimõeldud tegevusega toimetab selles suunas, et kutsekoolides oleks noortel võimalik tegeleda ettevõtlusega ja olla ettevõtlik. Tema ideed ja loovus on kooli toonud palju huvitavaid tegevusi, millega antud ala propageerida. Ta on nõus oma uneajast kirjutama projekte, et õpilasfirmadest saaks õpilastele ka praktikabaas ning nõus alati otsima lahendusi, kuidas õpilastele paremini ja kasulikumalt asi selgeks teha. Kuressaare Ametikoolis on ta suutnud siduda õpilasfirmade toimetamised õppetööga. Jane eestvedamisel on tegevustesse kaasatud väga suur koostööpartnerite ring nii ettevõtjate näol, teiste kolleegidega kui ka teiste koolidega nii maakonnast kui maakonnapiiridest väljapoole.

Signe Mitt on karjäärikoordinaator Imavere Põhikoolis. Signe tutvustab õpilastele erinevaid edasiõppimisvõimalusi, ettevõtmisi ja põnevaid külalisi, korraldab väljasõite ning leiab alati võimalusi, kuidas suunata noori ettevõtlikkuse poole. Möödunud suvel oli Signe Imavere kohvikute päeval koolikohviku Siilike eestvedaja. Kui Signe midagi ette võtab, siis teeb ta seda väga pühendunult ning on oma tegemistes kohusetundlik. Ettevõtete külastused ja ettevõtjatega kohtumised on aidanud kaasa õpilaste mõtteviisi ja hoiakute kujunemisele. Õpilastega on osaletud messidel (näiteks Noor Meister), samuti on noored osalenud Paide Muusika- ja Teatrimajas ettevõtluspäeval, mis nende endi sõnul pakkus inspiratsiooni, unistusi ja sihte eluteele.

Merike Tamm on Põlvamaa Saverna Põhikooli õpetaja. Merike on ettevõtlik ja enda eeskujuga haarab õpilasi kaasa erinevatesse projektidesse ning seeläbi innustab ning arendab noorte ettevõtlikust. Tema positiivsus ja loomungulisus on mõjutanud kogu kooli ja Kanepi valda. Õpetaja Merike oli esimene Saverna Põhikooli õpetaja, kes osales Junior Achievement Eesti koolitustel. Tema antavad tunnid on tihedalt seotud reaalse eluga ja ettevõtlikkuse arendamisega koolinoorte hulgas. Merikese ettevõtmisel on toimunud palju erinevaid projekte, ta algatab koos õpilastega õppekäike ja ekskursioone. Ta on õpilaste suhtes tähelepanelik, nõudlik ja samas hooliv. Tema tunnid on hästi ettevalmistatud ja tundides kasutab erinevaid õppemeetodeid.

Elbe Metsatalu on ettevõtlusõpetaja Pärnu Ühisgümnaasiumis, Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumis ning Tallinna 21. Koolis. Elbe on suurte kogemustega õpetaja ja mitmekülgsete õpimetoodikate looja ning rakendaja. Tema panus ettevõtlusõppe materjalide koostamisel on märkimisväärne, ta on tunnustatud lektor täiendõppes ning teeb tihedat koostööd ettevõtete ja ettevõtjatega. 21. Koolist alguse saanud mini-minifirmade programm on osutunud väga populaarseks ja seda meetodikat kasutavad käesoleval õppeaastal juba kümned koolid üle Eesti. Elbe õpetab programmi meetodikat ka teistele õpetajatele. Igal õppeaastal osaleb tema tundides üle 100 õpilase, kes tegutsevad rohkem kui 20 mini-minifirmas. Lisaks on Elbe korraldanud Tallinna 21. Kooli ja teiste Tallinna koolide 3. kooliastme õpilastele Tallinna Haridusameti loodus- tehnoloogia- teadusvaldkonna projektide "Vau!Ohoo!!" ning „Avasta ja imesta“ ettevõtlustöötubasid. Viimasel kahel aastal on ta Tallinna õpioskuste võistluse rahatarkuse teema küsimuste üks autor ja läbiviija. Elbel on pikaajalised kogemused ka õppe- ja meetodiliste materjalide, ettevõtluse ja majandusülesannete koostajana. Ta on JA Eesti gümnaasiumi majandusõpiku kaasautor-koostaja.

Reti Randoja Muts on Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli kutseõpetaja. Reti on kooli ettevõtlusmeeskonna aktiivne liige ja eestvedaja, kellel on alati uusi ideid, mida ta koos õpilastega ellu viib. Programmi Edu ja Tegu raames on Reti osalenud mitmel ettevõtlusõppe koolitusel, kust saadud ideede ajel on ta juba teist aastat osalenud kooli õpilastega STARTERi programmis. Käesoleval õppeaastal on selles programmis osalemine seotud maaturismi eriala õppijate õppekavaga ja toetab turismiturunduse õppimist. Sageli on koos õpilastega elluviidavad ideed seotud kooli õpikeskkonna kaunimaks muutmisega ja kujundamisega. Ta suudab õpilasi kaasata ja innustada, noorte enda sõnul muutub tema tunnis keeruline ettevõtlusmaailm lihtsaks ja arusaadavaks ning tekib tahe ise ettevõtja olla. Reti on ka ise tegev ettevõtja ning sellega õpilastele eeskujuks. Tema praktiline kogemus aitab olla reaalsuse piirides ning õpetada eluliselt.

Reet Bobõlski on Rakvere Gümnaasiumi eesti keele ja kirjanduse õpetaja, kelle töö ja tegevus on õpilastele parim tõestus, et ettevõtlik inimene jõuab elus tegeleda väga erinevate ja huvitavate valdkondadega ning olla kõiges ka edukas. Eesti keele õpetajana on Reet hinnatud õpikute ja töövihikute autorina. Majandusvaldkonna õpetajana on ta aastaid osalenud erinevates koostööprojektides ja töörühmades, mis töötavad välja majandusõpetuse õppevara ja näidistöökavasid. Reet on Rakvere Gümnaasiumis majanduse õppesuuna alusepanija, koordinaator ja erinevate majanduskursuste õpetaja, põhikooliastme majandusringi juhendaja, Lääne- Virumaa

majandus- ja karjääriõpetajate aineseksiooni juht ja kuulub vabariigi majandusõpetuse õpetajate nõukotta. Tal on väärtuslik oskus leida õppeainete vahelisi seoseid, teha koostööd teiste õpetajatega, märgata võimalusi õpilastes ettevõtlikkuse arendamiseks ja läbivate teemade rakendamiseks erinevate huvitavate tegevuste kaudu. Reeda initsiatiivil on koolis läbi viidud majandusnädalaid ning ettevõtlikkuskonverents, haarates kaasa ka noorema kooliastme õpilased. Sellel õppeaastal on Rakvere Gümnaasiumis käivitumas vähemalt kaks õpilasfirmat. III kooliastme majandusringi juhendajana ergutab ta õpilasi osalema omaalgatuslikes projektitegevustes Creatlon, mille raames on mitme lennu õpilased kaitsnud 8. klassis oma loovtöö. Õpetaja Reet on korraldanud majanduse õppesuuna klasside suvist praktikat ettevõtetes ja õppekäike erinevatesse edukatesse asutustes. Reet Bobõlski on tegus, mitmekülgne ja huvitav õpetaja, kelle nakatavat energiat õpilased hindavad ning kes panustab kooliellu palju laiemalt, olles sellega kolleegidele eeskujuks.

Marve Koppel on Kuressaare Ametikooli kutseõpetaja, kes tegutseb aktiivselt kooli õpilasfirmade programmis, juhendades igal õppeaastal mitmeid õpilasfirmasid. Viimased kaks õppeaastat juhib Marve kooli Edu ja Tegu programmist finantseeritavat projekti "Uus õpikäsitus Kuressaare Ametikooli ettevõtlusõppes "Õppida on põnev"". Projekti tulemusena on toimunud inspiratsioonipäevad, simulatsioonimängud, õppereis Ettevõtluskülla ja Ahhaa-keskusesse, veebilehtede koolitus õpilasfirmadele. Marve on oma igapäevatoos hinnatud hooliva ja järjekindla ideede elluviimise eestvedajana, õpilaste inspireerija ja innustajana, kelle poole tihti pöörduvad nii õpilased kui kolleegid. Turunduse ja projektijuhtimise õpetajana toimub Marve juhendamisel koolis igal aastal mitmeid lühemaid ja pikemaid õpiprojekte, mis on edukalt õppetöösse lõimituna õppijate ettevõtlikkust arendavad. Ettevõtlusõppeks vajalikus pidevas enesearendamises on Marve samuti eeskujulik, osaledes igal aastal ettevõtlusõppe koolitustel, õppelähetustel ja võrgustikutöös. Kevadel omistati Marvele kutseõpetaja kõrgeim, 7.tase. Marvel on silmapaistev panus Kuressaare Ametikooli kujunemisel ettevõtlikuks kooliks.

Maret Vabarna on Mikitamäe Kooli käsitööõpetaja. Ta õpetab seto omakultuuri Setomaa koolides ja lasteaedades nii Värskas kui Mikitamäel, on juhendanud edukalt Mikitamäe kooli minifirmasid ning oma ettevõtliku hoiakuga on noortele eeskujuks. Tema juhendatud õpilasfirmad on saanud tunnustatud läbi aastate erinevatel õpilasfirma laatadel, viimati sai 2017. aasta õpilasfirmade laadal "Üle piiri turundus" minifirma „Päränd“ eripreemia pärandkultuuri reklaamimise ja tutvustamise eest.

AASTA ETTEVÕTLIK ÕPPUR

Merilin Priilinn-Türk on õpilasfirma Best Ice tegevjuht, Tallinna 21. Kooli 12. klassi õpilane. Merilin on väga ettevõtlik, vastutustundlik, alati valmis õppima ja ennast arendama ning innustama teisi edasi püüdlema. Best Ice toodab Kalevi kommidega jäätiseid, õpilasfirma saavutas Eesti õpilasfirmade võistlusel 2. koha ning saadi ka teisi tunnustusi. Erakordne saavutus on Kalev AS-iga allkirjastatud partnerlusleping. Kokku osales Best Ice oma toodetega 16 erineval müügisündmusel. Merilin oli ainus Eesti õpilasfirmade esindaja, kes oli väljas oma toodanguga Paide arvamusefestivalil ettevõtlusõppe alal ning ütles sõna kaasa ka ettevõtlusõppe teemal. Ta on väga vastutustundlik, põhjalik ja edasipüüdlik. Teadmishimulise õppijana on Merilin osalenud koolitustel, kirjutanud ja taotlenud rahastust erinevatele projektidele. Ta on viinud läbi koolitusi ja töötubasid, esinenud Harjumaa Töö- ja Karjäärimessil paneeldiskussioonis. Merilin panustab oma tegevuse ja erakordse pühendumusega noorte ettevõtlikkuse edendamisse ja ettevõtlusõppe arengusse. Uuel õppeaastal on Merilin õpilasmentoriks oma kooli õpilasfirmadele, et aidata neil ennetada ning lahendada tekkivaid probleeme õpilasfirmas. Ta innustab teisi õpilasfirmat tegema ning oma kogemust saama. Merilini

entusiasm, töökus, õppimisvõime, ettevõtlikkus, katsetamisjulgus ja sõnaosavus, ratsionaalne mõtlemine ning abivalmidus ei jää märkamata koolis ega koolivälises tegevuses.

Karl-Kaspar Meri on Pärnu Koidula Gümnaasiumi õpilane, kes on eeskujuks kaasõpilastele oma ettevõtlikkusega. Tema eestvedamisel korraldati eelmisel õppeaastal Ettevõtlike Ideede Laat Eestis (EILE) Pärnu Keskuses, mis andis võimaluse õpilasfirmadel üle Eesti realiseerida oma toodangut. EILE valiti ettevõtliku kooli Pärnumaa edulugude konkursil II koha vääriliseks algatuseks. Karl-Kaspar on hea eestvedaja, ideede genereerija ja teostaja ning ka tema õppetulemused on head. Kooliväliselt osaleb noormees ettevõtlusprogrammides - näiteks STARTER Pärnumaa, kust alguse saanud ideega SmartCup võideti Ajujahi Pärnumaa pitching üritus, pälvides edasipääsu Ajujahi TOP 100 hulka. Oma ettevõtlikkusega on ta eeskujuks kaasõpilastele. Julgus, sihikindlus ja tulemustele orienteeritus on taganud edu ettevõtmistes. Käesoleval õppeaastal viib Karl-Kaspar ellu mitut uut algatust - õpilasfirmana tuuakse turule platvorm, mis võimaldab teistel õpilasfirmadel ning väiketootjatel oma tooteid müüa. Nii on mitmed realiseeritavad ideed ka laiemat väärtust loovad, õpilasfirma puhul näiteks pakkudes võimalust realiseerida väiketootjatel ning õpilasfirmadel paremini oma toodangut, jõudes laiemat tarbijaskonnani. Oma ettevõtlikkusega ja ideedega nii õppetöös kui ka kooliväliselt on Karl-Kaspar väga heaks eeskujuks teistele kaasõppijatele.

Elisabeth Margarethe Kikas on Tallinna Reaalkooli 12. klassi õpilane. Elisabeth Margarethe on oma tegevuse ja käitumisega eeskujuks teistele noortele – ettevõtliku hoiakuga, mitmekesiste huvidega, eesmärkide seadmise ja nende poole püüdlemisega. Ta on osalenud mitmel konkurssidel. Ettevõtluskonkursil Bright Minds lemmikloomamälestuste raamatuga saavutatud finaali koht andis otsustava tõuke õpilasfirma tegemiseks. Elisabethi algatusel ja eestvedamisel loodigi õpilasfirma sEST (ehedad Eesti ehted, mis sisaldasid killukest Eestit), mis pälvis 2018. aastal Eesti parima õpilasfirma tiitli ja esindas Eestit Euroopa lõppvõistlusel Serbias. Praegu tegeleb Elisabeth edasi tootearendusega, et luua oma ettevõtte. Soovides inspireerida noori olema ettevõtlikud nii otseselt ettevõtluses kui ka laiemalt (sh teaduspõhistes valdkondades), on Elisabeth esinenud mitmel noortele suunatud üritustel. Ta on olnud vabatahtlikuks mitmete ettevõtmiste juures, on õpilasmentor ning paneb õla alla üritustel koolis. Oma tulevikku näeb Elisabeth ettevõtluses. Ta on veendunud, et iga idee elluviimine on võimalik – tuleb vaid leida parimad võimalused ja meeskonnaliikmed. Klassikaaslased iseloomustavad Elisabethi kui inimest, kes „omab ajamasinat“, sest ta teeb palju ja jõuab palju. Ta julgeb ideid teoks teha, otsustada, võtta vastustust. Ta ei karda tööd ega tagasilööke, on põhjalik, valmis pingutama ja pühenduma ning seadma meeskonna eesmärgi enda omast ettepoole. Soovib kõiki asju teha parimal võimalikul viisil. Kiiduväärt on Elisabethi arvamus, et ettevõtlikkus ei tähenda ainult oma ettevõtte loomist, vaid et ettevõtlikkust on vaja igas asutuses, organisatsioonis, ametis ja elualal – teadusest kaunite kunstideni. Nii saab kindlustada tulevikku ja panustada ühiskonna arengusse.

Anita Algu on Tartu Mart Reiniku Kooli 9. klassi õpilane. Anital on otsatult eriomelisi ideid; energiat ning oskusi neid ideid teostada; jõudu tõmmata käima ennast ja teisi eesmärgiga saavutada maksimaalne tulemus, sealjuures unarusse jätmata oma teisi (õppetöö-alaseid) kohustusi. Anita lõi õppeaastal 2017/2018. Kadrina Keskkoolis minifirma "Motivatsioonilaks". Enne firma asutamist ja toote väljatöötamist korraldas ta vallaülese veebiküsitluse, mida võiks õpilasfirma pakkuda. Anita on ambitsioonikas ja motiveeritud ja innustab edukalt ka oma meeskonna liikmeid. Tema juhtimisel jõudis firma üleriigilisel minifirmade konkursil teisele kohale. Sel õppeaastal korraldab Anita koos oma meeskonnaga Kadrina Keskkoolis IT-ja NUTIfestivali CADrina raames CADrobotics, mis pakub üle maakonna õpilastele robotika-alaseid töötube. Suure organiseerimise kõrval on Anital erakordselt suur huvi õppimise ja erinevate ainevaldkondade vastu. Julge pealehakkamine ja „tahan, suudan ja teen“ suhtumine on Anita edu võti.

Jaagup Kurm ja Robin Valge on Rõuge Põhikoolis minifirma Britex loojad. Nad toodavad inimfiguurilisi puidust disainlampe. Minifirma Britex läbis edukalt JA Achievementi minifirma programmi, saades kogemusi firma asutamise, tootmise ja selle arendamise osas, varustuse ja müügi osas. Nad õppisid edukalt müügistrateegiad, head suhtlemist ja julgust, õppisid vigadest ja nägid vaeva arendamise ja parendamisega, said kogemusi koostöös teiste ettevõtjatega. MF Britex müüs oma toodet laatal, internetis ja koostöös ettevõtjatega. Kõike seda pälvis ka edu, kui 2017. aasta detsembris sai Jaagup Kurm eripreemia professionaalse ja julge suhtlemise eest Värska laadal "Üle piiri turundus" ning Pärnu laadal tunnustati seda kui minifirmade parimat toodet ning Tartu laadal saadi parima minifirma tunnustus ja 2018. aasta veebruaris sai Robin Valge eripreemia kui säravaim talent Eesti Õpilafirmade Laadalt Tallinnas. Noormehed on astunud esimesed tublid sammud ettevõtluses. Neil on väga hea tiim: üks noormees täiendab teist, mis ühel nõrgemalt esindatud, see teisel tugev külg. Neil on väga hea koostööoskus ning julgus küsida abi ning nõu.

AASTA ETTEVÕTLUSÕPPE EDENDAJA

Kadrioru Saksa Gümnaasium on alates 2014. aastast välja töötanud ja rakendanud põhikooli reaalklassi ettevõtlusõppe moodulit ja gümnaasiumi saksakeelse majandusõppe õppesuunda, luues eelduse ettevõtlusõppeks kõigis kooliastmetes. KSG on seadnud enda üheks eesmärgiks kasvatada rahvusvahelises haridusruumis ja tööturul toimetulevaid ja konkurentsivõimelisi noori inimesi. Üheks oluliseks osaks on siinjuures kooli eripära, kõrgetasemelise saksa keele õppe sidumine erinevate 21. sajandi oskuste sh ettevõtlikkuse arendamisega õpilastes. Seega toimub alates 2015. aastast kõigisse kooliastmetesse majandus- ja ettevõtlusõppe sisse viimine ainetundide ja lõimitud õpitegevuste (kõik kooliastmed) või eraldi õppesuunana (gümnaasium). Gümnaasiumis on alates 2014. aastast ettevõtlikel ja saksa keelt sügavuti õppida soovival õpilasel võimalus õppida saksakeelse majandusõppe õppesuunal. Saksakeelses majandusõppes omandatakse baasteadmised (ettevõtte) majandusest ja valmidus asuda spetsialistina tööle tugiteenuste valdkonnas saksakeelses ettevõttes. Õppesuunda arendatakse ja õpet viiakse läbi koostöös partnerkooliga BBS Syke Saksamaalt: ühistööna on valminud õppekava, digilahenduste toel toimuvad ühistunnid, aset leiavad õpiränded. Kõik õpilased läbivad ettevõttepraktika kas Eestis või Saksamaal. Käesolevast õppeaastast on võimalik asutada õpilafirma. Hetkel õppivast 46 saksakeelse majandusõppe suuna gümnasistist saavad tulevikus saksa (eriala)keelt oskavad majanduse põhialuste tundjad, kellel on ka esimesed praktilised kogemused ettevõtlusvaldkonnas. Programm pälvis 2018. aastal Euroopa Komisjoni ning Haridus- ja Teadusministeeriumi välja antava Euroopa keeleõppe tunnuskirja. Kadrioru Saksa Gümnaasium on välja arendanud jätkusuutliku ja populaarse õppesuunana majandus ja ettevõtlusõppe, mida rakendatakse erinevates vormides nii formaalse kui mitteformaalse õppena kõigis kooliastmetes. Õppe mitmekesistamiseks ning tänapäeva ühiskonna ootuste ja vajadustega arvestamiseks arendatakse suunda edasi pöörates erilist tähelepanu õppe praktilisemaks muutmisele, et anda väljund akadeemilistele teadmistele ning luua õppijates seosed õpitava ja igapäeva elu vahel.

MTÜ Startup Viljandi on panustanud maakonna ettevõtlusõppe arengusse mitme aasta vältel, kaasates programmi nii gümnasiste, üliõpilasi kui kutseõppureid. MTÜ Startup Viljandi eestvedamisel toimuvad maakonnas õppijate ettevõtlikkuse arendamiseks noorte Ideeturud, mille raames saavad osalejad ülevaate sellest, kuidas oma hobi või unistus viia ettevõtlusideeni. Nad kaasavad programmis ettevõtjatest mentoreid, kes on noortele toeks oma ideede välja töötamisel. Ideeturult on alguse saanud paljud noorte projektid ning mitmed õpilafirmad. Parimad neist on saanud ka MTÜ

Startup Viljandi stipendiumi oma ettevõtlusidee teostamiseks. SA Innove on tunnustanud MTÜ Startup Viljandi projekti üle-Eestilise ettevõtlikkusõppe 7-sammu meetodi arendamist. Viimasel Ideeturul (uus nimetus Ideesõel) osales 100 noort kutseõppurit ja 13 mentorit, välja arendati 30 toredat ettevõtlusideed.

Maret Lepiksaar, Keila Linnavalitsuse arendusnõunik, on hingelt ja loomult ettevõtlusõppe edendaja ning arendaja, mida kinnitavad kõik tema ettevõtmised ning toimetamised selles vallas. Maret on organiseerinud erinevaid ettevõtlust ning üldiselt raha temaatikat käsitlevaid loenguid. Tänu Maretile on võimalik olnud nii Keila kui ka Keila lähiümbruste noortel võtta osa kaugematest loengutest ja ettevõtlusega seotud ettevõtmistest – näiteks tehti aprillis väljasõit Tartusse õpilaste teadusfestivalile. Hiljaaegu on Maret kokku kutsunud projekti kirjutamise ümarlauda, mille eesmärk on tuua Tartus pesitsev ettevõtlusküla ka Keila linna. Ta on organiseerinud noortele filmitöötubasid koostöös Kinobussiga ja vedanud eest Keila vabaühenduste ja kultuuriümarlauda, et edendada allasutuste ja vabaühenduste koostööd Keila linnas. Tema mõju ei ole viimase aasta töövili, vaid oluliselt pikema aja tulemus. Viimase aasta jooksul on ta lisaks eelnevale panustanud õpilasfirma tegemise propageerimisse Keila koolis. Selle tulemusena on juba käesoleval õppeaastal Keila koolis toimimas viis õpilasfirmat. Maret'i panus ettevõtlusõppe ja ettevõtlikkuse arendamisse on olnud enam kui märkimisväärne.

Põlva Gümnaasiumis usutakse, et igast ettevõtlikust inimesest ei pea saama ettevõtjat, aga iga ettevõtja peab olema ettevõtlik - käimas on kolmas õppeaasta ja Põlva Gümnaasium ei karda ettevõtta. Põlva Gümnaasium on kool, mis toetab ja julgustab igakülgset ettevõtlikkuse arendamist õpilastes. Kahe tegutsemisaasta jooksul on pakutud võimalust õppida majandus- ja ettevõtlusõpet ning turundust. Õpilasfirmasid on selle aja jooksul olnud 27, tänavu on lisandumas 13 uut firmat. Õpilasfirmad on muuhulgas teinud koostööd TÜ keemialabori teadurite ning Toidu- ja Veterinaarametiga. Koostööd tehakse ka SA Põlvamaa Arenduskeskusega. Põlva Gümnaasium oli möödunud aastal TalTech Mektory ettevõtlusprogrammi Bright Minds maakondlik koordinaator. Programmis osales ligikaudu 50 Põlvamaa noort ning Põlva Gümnaasiumist jõudis finaalvõistlusele 3 tööd. Käesoleval aastal jätkub varasemalt juurutatud ettevõtlusõppe. Lisaks tavapärasele formaalõppele koolis, on töös ettevõtlusalane e-Twinningu ühisprojekt Austria ja Prantsusmaa koolidega ning ühine turunduse projekt Läänemaa Gümnaasiumiga. Kool pakub iganädalast õpilastele erinevaid külalistunde, sh ettevõtlusega seotud teemad. Samuti on õpilased ettevõtluskursuse raames käinud külalastas erinevaid Põlvamaa ettevõtteid (Arcwood, Acino, Tere AS). Võimalusel on külalisloengud avatud ka kogukonnale. Kool kaasab õpilaste ettevõtlusprogrammi nii õpetajaid kui ka lapsevanemaid mentoritena. Alates käesolevast sügisest kuulub Põlva Gümnaasium ka Ettevõtliku Kooli võrgustikku.

Antsla Gümnaasium on aktiivselt rakendanud meetodeid ja praktikaid, mis innustavad nii õpetajaid kui ka õpilasi. Kui Antsla Gümnaasium liitus aastal 2016 Ettevõtliku Kooli võrgustikuga, siis elavnes koolielu märkimisväärselt. Juhtkonna eestvedamisel on muudetud kooli keskkonda – seal on mitmed ettevõtlikkust ja loovust soosivad ruumid. Koolis on katsetatud mitmeid meetodilisi uuendusi: lõimingupäev, töötubapäev, lahtised tunnid, liikuma kutsuvad õppetunnid, mis kõik rõõmuga vastu võeti, samuti on lisandunud VOSKi päev ja e-õppepäev. Antsla Gümnaasium osaleb aktiivselt erinevatel ettevõtlikkusega seotud üritustel ning noortele on ettevõtlusest ja karjäärist rääkimas käinud mitmed külalislektorid. Projekti "Koolipingist ettevõtjaks" raames viis kool läbi ettevõtlusmängu "Ettevõtlik pere" testversioon, kus 8.a ja 8.b klassi õpilased olid viie perefirma esindajad, kes majandasid firmas ja pidid toime tulema ka ülesannetega isiku tasandil. Samuti on koolipere on liitunud mitmete projektidega, mis annavad tegutsemisvõimalusi nii suurtele kui ka

väikestele. Antsla Gümnaasium on Tervist Edendav kool, Liikuma Kutsuv Kool, Kiusamisest Vaba Kool, T.O.R.E. liikumisega kool.

Rakvere Gümnaasiumi Tallinna tänava õppehoone ettevõtlik meeskond ja kollektiiv on alates 2013. aasta kevadest teinud sihipärast tööd, et arendada õpilaste ettevõtlikust läbi erinevate ainete lõimingu, kaasates kogukonda ning pannes koos tegutsema eesti ja vene õpilased. Viie aasta jooksul on tehtud sihipärast tööd, et õpetajate vaateid muuta uuenenud õpikäsitluse suunas, et aidata õpilastel leida julgus avaldada oma mõtteid ja ideid ning toetada nende elluviimist, et kaasata vanemaid ja kogukonda. Uuenenud õpikäsitus, praktiline ja koostöine õppimine, ettevõtlike õpetajate ja õpilaste algatuste toetamine - kõik see on muutunud Rakvere Gümnaasiumi Tallinna tänava õppehoone igapäeva õppetöös nii tavaliseks. Koostööprojektidest on saanud normaalsus ning ükski õpetaja ei jää kõrvale. Kõrvale ei jäeta vene õppekeelega klasside õpilasi, erivajadustega õpilaste klasse, koristajaid ega ka kokkasid. Tänu ettevõtlikkusele on koolimaja meeskond kasvanud ühtseks, kuigi 2011. aastal liitusid vene õpilased ja õpetajad ning 2013. aastal lisandusid veel linna algkooli õpetajad ja õpilased. Ettevõtliku õppe rakendamine on olnud suurepärase võimalus kolme erineva taustaga kollektiivide ühendamiseks. Eelmisel õppeaastal alustasid ettevõtluse algõpetuse huviringid 1.-2. klassi lastele. Käesoleval õppeaastal on huviring juba 1.-3. klassi õpilastele, kasutatakse Junior Achievement Eesti õppematerjale.

AASTA ETTEVÕTLUSÕPPE MENTOR

Kalle Pilt, Ettevõtluslaager MTÜ juhataja, oli 2017. aastal laagri idee autor ja MTÜ asutajaliige. 2017. aasta suvel toimus pilootlaager 42 noorele. Aastal 2018 oli juba 3 laagrit kokku 63 noorele. Alates 2017. aastast renoveeris Kalle endist Rasina koolimaja (ehitatud 1935), mis sisustati 70 voodiga ning kõige muu laagriteks vajalikuga (rühmatööruumid, palliplatsid, lõkkekoht jms). Sama aasta augustis alustati seal Ettevõtluslaager MTÜ nimel laagrite läbiviimist koostöös Ettevõtlusküla eestvedaja Evelin Rätsepa ja laagrijuhi Liis Tennoga. Esimese 6-päevase laagri teemaks oli "erivõimed". Keskenduti sellele, et igal noorel on oma erivõimed, tähtis on vaid need üles leida ja arendada. Aastal 2018 toimus Seto Seltsi tellimisel erilaager 20 noorele ja seejärel kaks laagrit erinevatele vanusegruppidele. Teise laagri teema oli "maailmamuutjad". Selles laagris näidati noortele, et iga meie sõna ja tegu muudab maailma. Tagasiside laagritele oli nii lapsevanemate kui osalejate poolt ülimalt positiivne. Laagrites osalesid erinevad ettevõtjad, kes rääkisid oma tegemistest noortele ja vastasid noorte arvukatele küsimustele. Kalle oli kõikide läbiviidud laagrite mentor ja osaliselt ka rahastaja. Laagrite traditsiooni on plaanis jätkata. Kalle on valdkonnas tunnustatud spetsialist ning annab aktiivselt oma teadmisi edasi nii erinevates projektides kui ülikoolides.

Ander Hindremäe, Tallinna Lennujaama infoteeninduse juht, juhendab, nõustab, innustab ja jagab iganädalaselt kogu õppeaasta vältel oma oskusteavet noortele ettevõtlushuvilistele õpilastele. Ander väärtustab kõrgelt haridust ja haritust ning seetõttu panustab rõõmuga märkimisväärse osa oma vabast ajast noortele. Ander Hindremäe alustas oma kogemuste jagamisega Tallinna 21. Koolis juba enne gümnaasiumi lõpetamist, olles läbinud 11. klassis õpilasfirma programmi. Pärast gümnaasiumi lõppu sai ta JA Eestist ettevõtlusmentori tunnistuse. Ander on juhendanud 36 õpilasfirmat. Alates 2017/2018. õppeaastast on ta ametlikult Tallinna 21. Kooli ettevõtlusmentor õpilasfirmade programmis 11. klassidele, juhendades Eesti ühte suurimat ettevõtluskursust, kus käesoleval õppeaastal õpib üle 60 õpilase. Lisaks on Ander majandusõpetaja ka kooli reaal-loodusainete õppesuuna 10. klassi õpilastele. Ettevõtluse arendamise seisukohalt on ta kahel eelneval aastal olnud JA Eesti võistluse „Eesti parim õpilasfirma 2018“ produtsent ning muutnud võistluse vaiksest konverentsiüritusest aasta üheks suurimaks ja silmapaistvamaks õpilasvõistluseks. Ander on noorte

jaoks suur eeskuju, keda austatakse ja hinnatakse kõrgelt. Ander aitab leida ärimentoreid ka neile õpilasfirmadele, kes vajavad spetsiifilisemat tuge. Seega toob ta kooli teisigi ettevõtjaid-spetsialiste. Ander Hindremäe on kooli õpilasfirmade mentorina esinenud ettevõtlusõppe ja ettevõtlikkuse teemadel Tallinna koolijuhtidele ning juhtinud kogemusseminari töötuba, kaasates ning innustades koolijuhte aktiivsemale ettevõtlusõppe-alasele koostööle ja edasiarendusele. Lisaks toetab Ander mentorina õpilasi ettevalmistumisel edukaks ESP Euroopa e-majanduseksami sooritamiseks, kokku sooritas eelmisel aastal ESP eksami Tallinna 21. Koolist 61 õpilast. Anderi armastus oma kooli vastu on muljetavaldav.

Kristjan Kolbre (Vamp Digital OÜ) on ettevõtjana panustanud kolm aastat ettevõtlusõppe harjutustundide läbiviimisse Tallinna Tehnikaülikooli üliõpilastele ning on ettevõtlusega alustades olnud mentoriks kõigile soovijatele. Väga suur hulk üliõpilasi on viimase kolme aasta jooksul saanud võimaluse õppida ettevõtluse ainet harjutustundides praktiku käe all, mis toob ainesse palju näiteid ja motiveerib üliõpilasi ettevõtlikud olema. Paljud üliõpilased on tänu Kristjani harjutustundides osalemisele saanud innustust ettevõtlusega alustamiseks. Kõik, kes on ettevõtlusõppe tulemusena enda ideed soovinud ellu rakendada, on Kristjani näol saanud endale individuaalse mentori. See suurendab nõ "tavaõppes" osalevate üliõpilaste valmisolekut ettevõtlusega alustamiseks. Kristjan leiab lisaks ettevõtjana tegutsemisele aega ka noorte inimeste ettevõtlusalaste teadmiste suurendamisele ning julgustab innovatiivsete ideede ellurakendamisele. Kristjani pühendumus on suurepärase näide ettevõtja soovist noortes ettevõtlikkust suurendada.

Anu Ruul (Greenstep Solutions OÜ) on rahvusvahelise kogemusega startup ettevõtja ning Tallinna Tehnikaülikooli lektor, kes toetab üliõpilasi startup ettevõtlusega alustamisel. Anu on tohutu energiaga ning kogemusega erinevates ettevõtlusvormides rahvusvahelisel tasandil. Näiteks on ta MTÜ Õpilasest Ettevõtjaks endine juhatuse liige, endine Junior Chamber International (JCI) Estonia turundus- ja kommunikatsioonidirektor, JCI Tallinn President 2013. Praeagu on Anu tegev mitmes ettevõttes ning lisaks aktiivselt tegev ettevõtlust propageerivate ürituste korraldamisel ja läbiviimisel. Anu on teist aastat tegev Tallinna Tehnikaülikooli üliõpilaste õpetamisel, viies läbi startup õppeainet. Selles valikaines on osalejate arv järjest suurenenud, sest Anu põnevad meetodid ning elulised näited ergutavad kõiki ka ise ettevõtte loomisega algust tegema. Anu kohtleb kõiki üliõpilasi kui tõelisi startup ettevõtjaid ning allahindlust ideede arendamisel ei tee. See teeb temast suurepärase mentori ja juhendaja ning innustab üliõpilasi. Anu pühendumus üliõpilaste toetamisel lisaks enda igapäevastele tegevustele ettevõtjana on suurepärase eeskuju.

Kuldar Leis (Kagu-Eesti ettevõtlusvaldkonna nõustaja, Võrumaa Arenduskeskuse ettevõtluskonsultant) on märkimisväärselt panustanud noorte ettevõtlikkuse teadlikkuse parendamisse ning Kagu-Eesti ettevõtluse käekäik läheb talle korda. Kuldari kui tippettevõtja huvi, innukus ja inspireerimisvõime on eeskujuks kõigile. Ta on käinud koolides ettevõtlusnädala raames noortele rääkimas ettevõtlikkusest ning tekitanud elavate näidetega diskussiooni ning arutelu erinevates osapooltes. Kuldari oskus inspireerida, riskida ning panustada algatustesse on märkimisväärne. Sisukad arutelud ja iseendasse uskumine on peamised märksõnad, kuidas ta noorteni jõuab. Potentsiaali avastamine ning motivatsiooni ülal hoidmine tuleb Kuldari suurepäraselt välja. Tihti peale seda, kui Kuldar on rääkinud või ära esinenud, tahaksid teda paljud veel kuulata, sest tema eneseväljendus on ladus ning oskus teemat huvitavaks teha on samuti eeskujuks. Kuldar on Eesti esimese sertifitseeritud passiivmaja rajaja ning seotud ühe omanikuna ligi kümne areneva ettevõttega. Kuldar on saanud aasta ettevõtlusõppe mentori tiitli 2017. aastal.

Jane Mägi, Kuressaare Ametikooli IT ja ettevõtluse õppesuuna juhtõpetaja, on ettevõtlusõppe programmi aasta tegija eelkõige oma panusega kutsehariduse töörühma tegevusse. Jane tunneb kutseharidust sügavuti, peab ettevõtlusõpet kutseõppes oluliseks ning oskab seda integreerida kutseõppe õppekavadesse. Jane Mägi on olnud ettevõtlusõppe programmiga Edu ja Tegu seotud selle algusest peale ning olnud kutsehariduse töörühma asendamatu liige, tänu kellele on kutsehariduse töörühm planeeritud ajakavas töötanud välja ettevõtlusõppe moodulid ja ainekavad erinevatele kutsehariduse tasemetele. Jane on võrdselt kogenud ettevõtlusõppes ja kutsehariduses, tal on vajalikud teadmised ning oskused, et ettevõtlusõpet kutseharidusse integreerida. Ta on ettevõtlusõppe programmi Edu ja Tegu kõneisik, kes tutvustab programmi teistele kutsekoolidele, koolitab õpetajaid ettevõtlusõppe programmi raames ning on ettevõtlusõppe programmi mentor, kes aitab teistes kutsekoolides ettevõtlusõpet kasutusele võtta. Jane juhtimisel on ettevõtlusõpe Kuressaare Ametikoolis oma tugeva koha leidnud ning ettevõtlusõppes osalevad erinevate erialade õpilased. Kuressaare Ametikool on oma ettevõtlikkusega, ettevõtlusõppe läbimõeldusega ning õpetajate omavahelise koostööga teistele kutsekoolidele eeskujuks. Igal aastal luuakse Kuressaares Ametikoolis enam kui 10 tegusat õpilasfirmat. Kuressaare Ametikool on oma ettevõtlusõppe süsteemi välja töötanud ja üles ehitanud just Jane juhtimisel. Jane on alati valmis katsetama uusi meetodeid ning õpivõimalusi. Jane on väga põhjalik ja pühendunud ning tema peale saab olla kindel. Jane põhjalikkus ja pühendumus, tema teadmised, kogemused ja töövõime teevad temast asendamatu inimese kutsehariduse ettevõtlusõppe programmide väljatöötamisel ning arendamisel.

Epp Vodja on Junior Achievement Eesti tegevusse panustanud organisatsiooni algusest peale 1992. aastal. Edu ja Tegu programmis on Epp kaasa aidanud nii üldhariduse töörühmas kui arendanud JA programme ning koolitanud uusi õpetajaid.

Urve Venesaar, TalTechi professor, on panustanud Edu ja Tegu programmi töösse erinevates töörühmades, juhib uuringute töörühma ning innustab kõiki enda eeskujuga maksimaalselt panustama. Urve on olnud Edu ja Tegu programmi tegemistega seotud projekti algusest peale ning on panustanud kõikides tegevustes. TalTechis on ta Edu ja Tegu projekti hing. Edu ja Tegu programmi raames on tema kaastöös valmimas metodoloogiliselt kaasaegne Eesti haridussüsteemile sobiv ettevõtluspädevuse mudel, tema eestvedamisel ja õhutusel on valminud ja valmimas mitmeid teadusartikleid. Ta on uurinud ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppega seonduvaid erinevaid valdkondi - nt ettevõtlik ülikool, õppejõudude ja (üli)õpilaste enesehindamise uuringud, ettevõtlusõppe mõju uuringud erinevate õppeprogrammide näitel jpm. Väljatöötamisel on enesehindamise süsteem, mis hõlbustab edaspidi nii õpetajate/õppejõudude tööd kui ka annab (üli)õpilastele võimaluse ennast erinevatest ettevõtlikkuse aspektidest analüüsida. Tema teadmised, töövõime ja pühendumine on imetlusväärsed ning innustavad kõiki töörühmade liikmeid panustama maksimaalselt.

Martin Toding, TalTechi programmijuht ja lektor, on panustanud Edu ja Tegu programmi erinevates tegevussuunades, sh ettevõtlusõppe metoodika arendamine ja õppevara koostamine, ettevõtluspädevuse enesehindamise uuringus osalemine, täienduskoolituste läbiviimine ja STARTER meeskondade juhendamine. Ta on aktiivselt osalenud ettevõtluspädevuse mudeli alapädevuste kirjeldamises ja analüüsis, olnud kolme ettevõtlusõppe mooduli arendamise eestvedaja, juhendanud kümneid meeskondi STARTERI programmis, arendanud õppe- ja ainekavasid ning rakendanud programmis väljatöötatud metoodikat.